

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

1959 – 50 - 2009

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΙΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 54594/07)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

4 Ιουνίου 2009

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Πιστόλης και λοιποί κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε τμήμα αποτελούμενο από τους:

Nina Vajić, *πρόεδρο,*

Χρήστο Ροζάκη,

Anatoly Kovler,

Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyeu,
Dean Spielmann,
Sverre Erik Jebens, *δικαστές,*

και τον Søren Nielsen, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 14 Μαΐου 2009,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 54594/07) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από οκτώ υπηκόους του Κράτους αυτού, τον κύριο Γεώργιο Πιστόλη, την κυρία Φωτεινή Ανταρά-Πιστόλη, κύριο Κωνσταντίνο Πιστόλη, κυρία Ελένη Πιστόλη, κύριο Θεολόγο Πιστόλη, κύριο Αντώνιο Πιστόλη, κυρία Παναγιώτα Ζαχαροπούλου-Πιστόλη και κυρία Παρασκευή Ανταρά («οι προσφεύγοντες»), οι οποίοι προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 5 Δεκεμβρίου 2007 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπούνται από τον κύριο Γ. Αρμπή, δικηγόρο του Συλλόγου της Αθήνας και τον κ. Τ. Νάκο, δικηγόρο του Συλλόγου Βόλου. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Ο. Πατσοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και την κυρία Ζ. Χατζηπαύλου, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται, υπό το πρίσμα του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης, για μία παραβίαση του δικαιώματός τους για πρόσβαση σε δικαστήριο.

4. Στις 29 Απριλίου 2008, η πρόεδρος του πρώτου τμήματος αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Όπως επιτρέπει το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, αποφασίσθηκε επιπλέον να αποφανθεί το τμήμα συγχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν αντίστοιχα το 1958, 1965, 1992, 1993, 1995, 1998, 1935 και 1941 και είναι κάτοικοι Λάρισας. Είναι μέλη της ίδιας οικογένειας. Οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες είναι οι γονείς των τρίτου, τέταρτης, πέμπτου και έκτου των προσφευγόντων, ενώ οι δύο τελευταίες προσφεύγουσες είναι οι γιαγιάδες τους.

6. Στις 24 Ιουλίου 1999, ενώ διέσχισε τον δρόμο με συνοδεία τον πατέρα του και έναν από τους αδελφούς του, ο Ηλίας Πιστόλης, ηλικίας τριών ετών τότε, τραυματίστηκε από μία μοτοσυκλέτα, την οποία οδηγούσε χωρίς άδεια ο ανήλικος Κ.Μ. Ο Ηλίας υπέκυψε στα τραύματά του τέσσερις ημέρες αργότερα.

7. Στις 17 Ιουλίου 2001, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών μία αγωγή αποζημίωσης κατά του Κ.Μ. και των γονέων του.

8. Στις 30 Ιουνίου 2003, το δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή, κρίνοντας ότι ο πρώτος προσφεύγων ήταν υπαίτιος κατά 30% του ατυχήματος, διότι δεν είχε επιδείξει την απαιτούμενη επιμέλεια συνοδεύοντας τον γιο του στην δημόσια οδό (απόφαση αριθ. 2966/2003).

9. Στις 11 Ιανουαρίου 2004, οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση, υποστηρίζοντας ότι ο Κ.Μ. ήταν 100% υπαίτιος του ατυχήματος.

10. Στις 8 Δεκεμβρίου 2004, το Εφετείο Αθηνών επιβεβαίωσε ότι ο πρώτος προσφεύγων ήταν υπαίτιος κατά 30% του ατυχήματος, αναλύοντας την συμπεριφορά του κατά το ατύχημα και υποδεικνύοντας αυτήν που θα έπρεπε να υιοθετήσει για να προστατέψει τον γιο του. Έτσι, το Εφετείο αποφάσισε ότι η καταβλητέα στους προσφεύγοντες αποζημίωση θα έπρεπε να μειωθεί κατά 30% (απόφαση αριθ. 8209/2004).

11. Την 1η Ιουνίου 2005, οι προσφεύγοντες άσκησαν αίτηση αναίρεσης, προβάλλοντας έξι συνολικά λόγους αναίρεσης. Ο πρώτος από αυτούς, ειδικότερα, ο οποίος προβλήθηκε από τον πρώτο προσφεύγοντα ατομικώς, επιχειρούσε να αμφισβητήσει την παραδοχή του Εφετείου, σύμφωνα με την οποία αυτός κρίθηκε υπαίτιος κατά 30% του ατυχήματος. Αναφέροντας την σελίδα της απόφασης, ο πρώτος προσφεύγων επανέλαβε κατά λέξη τα αναφερθέντα από το Εφετείο, αλλάζοντας το υποκείμενο του ρήματος από το τρίτο ενικό πρόσωπο στο πρώτο. Στην συνέχεια, αυτός εξέθεσε τα δικά του επιχειρήματα για να αποκρούσει τις θέσεις του Εφετείου. Από την πλευρά τους, οι υπόλοιποι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν, μέσα από τον τρίτο λόγο αναίρεσης, ότι το Εφετείο είχε κρίνει εσφαλμένα ότι ο πρώτος

προσφεύγων ήταν υπαίτιος κατά 30% του ατυχήματος, γεγονός που είχε επηρεάσει το ύψος της αποζημίωσης που τους επιδικάστηκε, και παρέπεμψαν στην επιχειρηματολογία που είχε περιλάβει ο πατέρας του θύματος στον πρώτο λόγο αναίρεσης.

12. Στις 6 Ιουνίου 2007, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Αναφερόμενος στο άρθρο 559 § 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (βλέπε πιο κάτω παράγραφο 13), το Ανώτατο Δικαστήριο κήρυξε απαράδεκτους τον πρώτο και τον τρίτο λόγο αναίρεσης, για τον λόγο ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν διευκρινήσει μέσα στην αίτησή τους τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων στηρίχθηκε το Εφετείο για να αποφανθεί επί της υπαιτιότητας του πρώτου προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 1261/2007).

II. ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ

13. Τα εφαρμοστέα ρθρα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έχουν ως εξής:

Άρθρο 559 § 1

«Αναίρεση επιτρέπεται μόνο αν παραβιάστηκε κανόνας του ουσιαστικού δικαίου (...) αδιάφορο αν πρόκειται για νόμο ή έθιμο, ελληνικό ή ξένο, εσωτερικού ή διεθνούς δικαίου (...)»

Άρθρο 566 § 1

«Το έγγραφο της αναίρεσης πρέπει να περιέχει τα στοιχεία που απαιτούνται κατά τα άρθρα 118 έως 120, να αναφέρει την προσβαλλόμενη απόφαση, τους λόγους της αναίρεσης, αίτηση για την αναίρεση, ολική ή εν μέρει της προσβαλλόμενης απόφασης και αίτηση για την ουσία της υπόθεσης.»

Άρθρο 577 § 3

«Αν ο Άρειος Πάγος κρίνει νόμιμη και παραδεκτή την αναίρεση, εξετάζει το παραδεκτό και το βάσιμο των λόγων της.»

Άρθρο 578

«Αν το αιτιολογικό της προσβαλλόμενης απόφασης κρίνεται εσφαλμένο αλλά το διατακτικό της ορθό, ο Άρειος Πάγος απορρίπτει την αναίρεση (...)»

14. Σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, η αίτηση αναίρεσης πρέπει να διευκρινίζει ποιος είναι ο κανόνας ουσίας που παραβιάστηκε, σε τι συνίσταται το νομικό ελάττωμα, άλλως ειπείν πού έγκειται η παραβίαση στην ερμηνεία ή την εφαρμογή του εν λόγω κανόνα, και πρέπει επίσης να περιλαμβάνει την έκθεση των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίχθηκε το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να απορρίψει την έφεση (Άρειος Πάγος, αριθ. 1507/1997, 290/2003, 237/2004).

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

15. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται για μία παραβίαση του δικαιώματός τους πρόσβασης σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) υπό δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί του παραδεκτού

16. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο σημειώνει επιπλέον ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει λοιπόν να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

17. Η Κυβέρνηση εκθέτει ότι, στην παρούσα υπόθεση, ο Άρειος Πάγος απλώς εφάρμοσε την πάγια νομολογία του ως προς τις προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης. Ειδικότερα, σύμφωνα με την νομολογία αυτή, όταν η έφεση απορρίπτεται ως αβάσιμη από το κατώτερο δικαστήριο μετά την διεξαγωγή των

αποδείξεων, το ανώτατο δικαστήριο απαιτεί από τον ενδιαφερόμενο να παραθέτει μέσα στην αίτησή του τα πραγματικά περιστατικά που έγιναν δεκτά από το κατώτερο δικαστήριο.

18. Για την Κυβέρνηση, αυτή η παράθεση των πραγματικών περιστατικών που έγιναν δεκτά από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο είναι πράγματι απαραίτητη, καταρχήν για να επιτρέψει στον Άρειο Πάγο να ασκήσει τον έλεγχό του επί της ερμηνείας των επιδικών κανόνων δικαίου που έκανε το κατώτερο δικαστήριο. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι είναι εύλογο να υποχρεούται ο αναιρεσείων να παραθέσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά έγιναν δεκτά από το Εφετείο μετά την διεξαγωγή των αποδείξεων. Σε αντίθετη περίπτωση, ο Άρειος Πάγος θα ήταν υποχρεωμένος να ερευνήσει ο ίδιος τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης που οδήγησαν το Εφετείο στην επίδικη ερμηνεία του εθνικού δικαίου. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι η πλήρης παράθεση των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων στηρίχθηκε το Εφετείο είναι επίσης απαραίτητη για να επιτρέψει στον αντίδικο να ετοιμάσει καλά την αντίκρουσή του.

19. Η Κυβέρνηση συμπεραίνει ότι η επίδικη προϋπόθεση του παραδεκτού είναι εύλογη και ανάλογη με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Οι προσφεύγοντες, οι οποίοι εκπροσωπήθηκαν από έναν πληρεξούσιο δικηγόρο, όφειλαν να αναμένουν ότι ο κανόνας αυτός θα εφαρμοζόταν. Όμως, αυτοί παρουσίασαν μόνον κατά αποσπασματικό τρόπο τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης που είχε κάνει δεκτά το Εφετείο, καθιστώντας έτσι αδύνατο για τον Άρειο Πάγο οποιονδήποτε έλεγχο των νομικών σφαλμάτων της προσβληθείσας απόφασης.

20. Οι προσφεύγοντες απαντούν ότι η τακτική του ανωτάτου δικαστηρίου που συνίσταται στην απόρριψη των λόγων αναίρεσης λόγω αοριστίας έχει τύχει των κυρώσεων του Δικαστηρίου σε πολλές περιπτώσεις. Προς τούτο αναφέρουν τις αποφάσεις *Λιακοπούλου κατά Ελλάδας*, *Ευσταθίου και λοιποί κατά Ελλάδας* και *Ζουμπουλίδης κατά Ελλάδας*. Εκτιμούν ότι η απόρριψη της αίτησης αναίρεσής τους ως απαράδεκτης δεν είναι μία μεμονωμένη περίπτωση, αλλά εντάσσεται σε μία γενικότερη πρακτική του Αρείου Πάγου συνιστάμενη στην κήρυξη των αιτήσεων απαραδέκτων για καθαρά τυπικούς λόγους. Υποστηρίζουν ότι είχαν πράγματι παραθέσει μέσα στην αίτηση αναίρεσής τους τα πραγματικά περιστατικά πάνω στα οποία το Εφετείο είχε στηρίξει την απόφασή του, αντιγράφοντας κατά λέξη τις σκέψεις του δικαστηρίου αυτού. Εξάλλου, ο πλήρης φάκελος της υπόθεσης είχε κατατεθεί ενώπιον του Αρείου Πάγου, ο οποίος είχε επομένως στη διάθεσή του όλα

τα αναγκαία στοιχεία για να ελέγξει το βάσιμο των ενδίκων λόγων. Επίσης, η αντίδικη πλευρά μπορούσε να ετοιμάσει αποτελεσματικά την αντίκρουσή της.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

21. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει την πάγια νομολογία του σύμφωνα με την οποία δεν έχει ως αποστολή του να υποκαθιστά τα εθνικά δικαστήρια. Η ευθύνη της ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας ανήκει καταρχήν στις εθνικές αρχές και ειδικότερα στα δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Garcia Manibardo*, αριθ. 38695/97, § 36, CEDH 2000-II). Εξάλλου, το «δικαίωμα σε δικαστήριο», του οποίου το δικαίωμα πρόσβασης συνιστά μία ιδιαίτερη πλευρά, δεν είναι απόλυτο και προσφέρεται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται σιωπηρά δεκτοί, ειδικότερα ως προς τους όρους του παραδεκτού μιας προσφυγής, διότι απαιτεί από την ίδια την φύση του μία ρύθμιση από το Κράτος, το οποίο απολαμβάνει ως προς τούτο μιας συγκεκριμένης διακριτικής ευχέρειας. Εν τούτοις, οι περιορισμοί αυτοί δεν θα μπορούσαν να περιορίσουν την ανοικτή πρόσβαση ενός διοικούμενου κατά τρόπο ή σε βαθμό ώστε το δικαίωμά του σε δικαστήριο να θιγεί στην ίδια την ουσία του. Τέλος, δεν συμβιβάζονται με το άρθρο 6 § 1, παρά μόνον αν τείνουν προς θεμιτό σκοπό και αν υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του διωκόμενου σκοπού (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 34, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I). Πράγματι, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο θίγεται όταν η ρύθμισή του παύει να εξυπηρετεί τους σκοπούς της ασφαλείας του δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελεί ένα είδος φραγμού που εμποδίζει την επί της ουσίας εξέταση της υπόθεσης του διοικούμενου από το αρμόδιο δικαστήριο.

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επιπλέον ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να θεσπίσουν εφετεία ή ακυρωτικά δικαστήρια (βλέπε, ειδικότερα, *Delcourt κατά Βελγίου*, 17 Ιανουαρίου 1970, §§ 25-26, série A no. 11). Εν τούτοις, αν υπάρχουν τέτοια δικαστήρια, οι εγγυήσεις του άρθρου 6 πρέπει να τηρούνται, ειδικότερα ως προς την εξασφάλιση στους διαδίκους ενός πραγματικού δικαιώματος πρόσβασης στα δικαστήρια προκειμένου αυτά να αποφασίσουν επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα «δικαιώματα και τις

υποχρεώσεις τους αστικής φύσεως» (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, 19 Δεκεμβρίου 1997, § 37, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-VIII). Επιπλέον, η συμβατότητα των περιορισμών που προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο προς το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, το οποίο αναγνωρίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες της επίδικης διαδικασίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο της δίκης που διεξήχθη μέσα στην εθνική έννομη τάξη και ο ρόλος που έπαιξε σε αυτήν το ανώτατο δικαστήριο, αφού οι προϋποθέσεις του παραδεκτού μιας αίτησης αναίρεσης μπορούν να είναι πιο αυστηρές από εκείνες μιας έφεσης (*Khalfaoui κατά Γαλλίας*, αριθ. 34791/97, CEDH 1999-IX).

23. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει τέλος ότι η ρύθμιση του τύπου της άσκησης μιας προσφυγής στοχεύει στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ιδιαίτερα, της αρχής της ασφαλείας του δικαίου. Εν τούτοις, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα εφαρμοστούν (*Miragall Escolano και λοιποί κατά Ισπανίας*, αριθ. 38366/97, 38688/97, 40777/98, 40843/98, 41015/98, 41400/98, 41446/98, 41484/98, 41487/98 και 41509/98, § 33, CEDH 2000-I).

24. Δεδομένου τούτου, το Δικαστήριο έχει κρίνει πολλές φορές ότι η εφαρμογή εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων συγκεκριμένου τύπου που πρέπει να τηρείται για την άσκηση μιας προσφυγής μπορεί να παραβιάσει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει όταν η υπερβολικά τυπολατρική ερμηνεία της συνήθους νομιμότητας εκ μέρους ενός δικαστηρίου εμποδίζει, τοις πράγμασιν, την επί της ουσίας εξέταση μιας προσφυγής ασκηθείσας από τον ενδιαφερόμενο (*Běleš κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 47273/99, § 69, CEDH 2002-IX, *Zvolský και Zvolská κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας*, αριθ. 46129/99, § 55, CEDH 2002-IX).

β) Εφαρμογή των πιο πάνω αρχών στην παρούσα υπόθεση

25. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο Άρειος Πάγος κήρυξε απαράδεκτους δύο από τους λόγους αναίρεσης που προβλήθηκαν από τους προσφεύγοντες, για τον λόγο ότι αυτοί δεν μνημόνευαν στην αίτησή τους τα πραγματικά περιστατικά πάνω στα οποία είχε στηριχθεί το δευτεροβάθμιο δικαστήριο για να αποφανθεί επί της ευθύνης του πρώτου προσφεύγοντος και να απορρίψει εν μέρει την αγωγή αποζημίωσής τους (βλέπε πιο πάνω παράγραφο 12). Διαπιστώνει ότι

ο κανόνας που εφαρμόστηκε από το ανώτατο δικαστήριο για το παραδεκτό των επιδίκων λόγων είναι μία νομολογιακή κατασκευή. Δεν απορρέει από μία συγκεκριμένη δικονομική διάταξη, αλλά πράγματι από τον συνδυασμό τεσσάρων άρθρων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Με λίγα λόγια, το ανώτατο δικαστήριο καθορίζει επί του ζητήματος αυτού μία προϋπόθεση παραδεκτού αναφερόμενη στο ορισμένο των λόγων αναίρεσης.

26. Παρά ταύτα, αυτός ο νομολογιακός κανόνας υπακούει, γενικότερα, στις απαιτήσεις της ασφαλείας του δικαίου και της καλής απονομής της δικαιοσύνης. Όταν ο αναιρεσείων προσάπτει στο Εφετείο μία εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης εν σχέσει με τον κανόνα δικαίου τον οποίο εφάρμοσε, εύλογο είναι να απαιτείται από αυτόν να εκθέτει στην αίτηση αναίρεσής του τα πραγματικά περιστατικά τα οποία αποτελούν το αντικείμενο της αίτησής του. Σε αντίθετη περίπτωση, το ανώτατο δικαστήριο δε θα ήταν σε θέση να ασκήσει τον ακυρωτικό έλεγχο του σχετικά με την προσβαλλόμενη απόφαση. Θα ήταν υποχρεωμένο να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των σχετικών πραγματικών περιστατικών και να τα ερμηνεύσει σε σχέση με τον κανόνα δικαίου που εφάρμοσε το Εφετείο. Όμως αυτό δεν είναι δυνατόν να συμβεί, διότι θα σήμαινε ότι απαιτείται από το ανώτατο δικαστήριο να διατυπώσει το ίδιο τους λόγους αναίρεσης, οι οποίοι υποτίθεται ότι έχουν τεθεί στην κρίση του. Εν ολίγοις, ο εφαρμοσθείς εν προκειμένω νομολογιακός κανόνας εναρμονίζεται με την ιδιαιτερότητα του ρόλου του Αρείου Πάγου, ο έλεγχος του οποίου περιορίζεται στην τήρηση του δικαίου (βλέπε, προς την κατεύθυνση αυτή, *Μπρέχος κατά Ελλάδας* (déc.), no 7632/04, 11 Απριλίου 2006).

27. Εν τούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι λόγοι αναίρεσης των προσφευγόντων υποχρέωναν τον Άρειο Πάγο να προβεί σε εκ νέου απόδειξη των πραγματικών περιστατικών. Το Δικαστήριο σημειώνει πράγματι ότι ο πρώτος προσφεύγων είχε επαναλάβει κατά λέξη τις σκέψεις του Εφετείου μέσα σε έναν από τους λόγους αναίρεσής του, αλλάζοντας μόνον το υποκείμενο του ρήματος από το τρίτο ενικό στο πρώτο. Σε ό,τι αφορά τον άλλο από τους λόγους αυτούς, ο οποίος προβλήθηκε από τους υπολοίπους προσφεύγοντες, αυτός παρέπεμπε *expressis verbis* στον πρώτο, με τον οποίο συνδεόταν στενά ως εκ του περιεχομένου του. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα επίδικα πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά είχαν γίνει δεκτά από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, είχαν έλθει σε γνώση του Αρείου Πάγου. Η κήρυξη δύο πρεοβληθέντων λόγων αναίρεσης ως απαράδεκτων για τον πιο πάνω εκτιθέμενο λόγο, συνιστά, κατά την άποψη του

Δικαστηρίου, μία υπερβολικά τυπολατρική προσέγγιση, η οποία, εν προκειμένω, εμπόδισε τους ενδιαφερόμενους να επιτύχουν μία επί της ουσίας εξέταση των ισχυρισμών τους από τον Άρειο Πάγο (βλέπε προς την κατεύθυνση αυτή *Ευσταθίου και λοιποί κατά Ελλάδα*, αριθ. 36998/02, § 31, 27 Ιουλίου 2006, *Ζουμπουλίδης*, αριθ. 77574/01, 14 Δεκεμβρίου 2006, *Βασιλάκης*, αριθ. 25145/05, 17 Ιανουαρίου 2008, *Κοσκινά και λοιποί*, αριθ. 2602/06, 21 Φεβρουαρίου 2008).

28. Υπό το φως των προηγούμενων σκέψεων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, ο περιορισμός του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο, ο οποίος επιβλήθηκε από τον Άρειο Πάγο δεν ήταν σε αναλογία με τον σκοπό της διασφάλισης της ασφαλείας του δικαίου και της καλής απονομής της δικαιοσύνης.

29. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

30. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

31. Για την αποκατάσταση της υλικής ζημίας, οι προσφεύγοντες αξιώνουν την αποζημίωση που θα εισέπρατταν, αν ο Άρειος Πάγος δεν είχε κηρύξει απαράδεκτους τους δύο λόγους αναίρεσής τους. Τα ποσά αυτά αναλύονται ως εξής: 67.534,35 ευρώ για τον πρώτο προσφεύγοντα, 62.709,47 ευρώ για την δεύτερη προσφεύγουσα, 33.020,54 ευρώ για καθέναν από τους τρίτο, τέταρτη, πέμπτο και έκτο από τους προσφεύγοντες και 10.673,51 ευρώ για κάθε μία από τις έβδομη και όγδοη από τους προσφεύγοντες.

32. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν εξάλλου την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης τους, την οποία αποτιμούν ως εξής: 20.000 ευρώ για έκαστο από τους πρώτο και δεύτερη των προσφευγόντων, 10.000 ευρώ για καθέναν από τους τρίτο, τέταρτη,

πέμπτο και έκτο από τους προσφεύγοντες και 5.000 ευρώ για κάθε μία από τις έβδομη και όγδοη από τους προσφεύγοντες.

33. Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την αξίωση για την υλική ζημία. Υποστηρίζει εξάλλου ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα συνιστούσε μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση για την ηθική βλάβη, άλλως, επικουρικώς, ότι το προς επιδίκαση ποσό δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα ποσά που επιδικάζονται συνήθως από το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις.

34. Το Δικαστήριο δεν διακρίνει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και οποιασδήποτε υλικής ζημίας την οποία υποτίθεται ότι υπέστησαν οι προσφεύγοντες. Πρέπει επομένως να απορριφθεί αυτό το τμήμα των αξιώσεών τους. Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγοντες μπορούν να αξιώσουν την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης που υπέστησαν εξαιτίας της παραβίασης του δικαιώματός τους για πρόσβαση σε δικαστήριο. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, το επιδικάζει από κοινού στους προσφεύγοντες 15.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

35. Οι προσφεύγοντες αξιώνουν επίσης 10.000 ευρώ έκαστος για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν τιμολόγιο, αλλά δύο συμβάσεις με τις οποίες ανέθεσαν την υπόθεση στους δικηγόρους τους και δεσμεύτηκαν να καταβάλουν 5.000 ευρώ στον καθένα από αυτούς για να τους εκπροσωπήσουν ενώπιον του Δικαστηρίου.

36. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι αξιώσεις των προσφευγόντων δεν είναι προσηκόντως αιτιολογημένες. Προσθέτει ότι, εφόσον πρέπει να επιδικαστεί ένα ποσό στους προσφεύγοντες για την αιτία αυτή, αυτό δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα ποσά που επιδικάζονται συνήθως από το Δικαστήριο σε παρόμοιες υποθέσεις.

37. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας, της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

38. Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που έχει στην κατοχή του και πιο πάνω αναφερομένων κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει από κοινού στους προσφεύγοντες το ποσό των 3.000 ευρώ για τα έξοδα

και την δικαστική δαπάνη,, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από αυτούς.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

39. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.

2. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται*

α) ότι το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει από κοινού προς τους προσφεύγοντες, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 15.000 (δεκαπέντε χιλιάδες) ευρώ για την ηθική βλάβη και 3.000 (τρεις χιλιάδες) ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος,

β) ότι, από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, τα ποσά αυτά θα προσαυξηθούν με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 4 Ιουνίου 2009 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren Nielsen

Γραμματέας

(υπογραφή)

Nina Vajić

Πρόεδρος